

# Ustawa samorządowa z 11 stycznia 2018

Co się zmieni w samorządzie?

# Obszary zmian

- Mechanizmy kontroli i partycypacji obywatelskiej
  - Obywatelska inicjatywa uchwałodawcza
  - Ustawowa regulacja budżetu obywatelskiego
  - jawne głosowanie indywidualnych radnych i transmisja obrad
- Mechanizmy kontroli rady nad organami wykonawczymi
  - Raport o stanie samorządu
  - Nowe uprawnienia indywidualnych radnych i opozycji

# Mechanizmy kontroli i partycypacji obywatelskiej

# Obywatelska inicjatywa uchwałodawcza

Jednostka samorządu terytorialnego	Minimalna liczba podpisów pod inicjatywą
Gmina do 5 000 mieszkańców	100
Gmina do 20 000 mieszkańców	200
Gmina powyżej 20 000 mieszkańców	300
Powiat do 100 000 mieszkańców	300
Powiat powyżej 100 000 mieszkańców	500
Województwo	1000

# Obywatelska inicjatywa uchwałodawcza

- Projekt złożony w ramach inicjatywy ludowej ma być rozpatrzony na najbliższej sesji po jego złożeniu
- Ustawa nie gwarantuje wprost komitetowi inicjatywy obywatelskiej prawa do przedstawienia projektu na sesji rady (sejmiku), a jedynie prawo do wskazania przedstawiciela reprezentującego inicjatywę podczas prac rady (sejmiku).
- Nie przewidziano też formuły wysłuchania publicznego projektów obywatelskich, która mogłaby umożliwić mieszkańcom aktywny udział w dyskusji nad projektami obywatelskimi.

# Ustawowa regulacja budżetu obywatelskiego

„3. Szczególną formą konsultacji społecznych jest budżet obywatelski.

4. W ramach budżetu obywatelskiego mieszkańcy w bezpośrednim głosowaniu decydują corocznie o części wydatków budżetu gminy. Zadania wybrane w ramach budżetu obywatelskiego zostają uwzględnione w uchwale budżetowej gminy. Rada gminy w toku prac nad projektem uchwały budżetowej nie może usuwać lub zmieniać w stopniu istotnym zadań wybranych w ramach budżetu obywatelskiego.

5. W gminach będących miastami na prawach powiatu utworzenie budżetu obywatelskiego jest obowiązkowe, z tym że wysokość budżetu obywatelskiego wynosi co najmniej 0,5% wydatków gminy zawartych w ostatnim przedłożonym sprawozdaniu z wykonania budżetu.

6. Środki wydatkowane w ramach budżetu obywatelskiego mogą być dzielone na pule obejmujące całość gminy i jej części w postaci jednostek pomocniczych lub grup jednostek pomocniczych.

7. Rada gminy określa w drodze uchwały wymagania jakie powinien spełniać projekt budżetu obywatelskiego, w szczególności:

1) wymogi formalne jakim powinny odpowiadać zgłaszane projekty;

2) wymaganą liczbę podpisów mieszkańców popierających projekt, przy czym nie może być ona większa niż 0,1% mieszkańców terenu objętego pulą budżetu obywatelskiego, w którym zgłaszany jest projekt;

3) zasady oceny zgłoszonych projektów co do ich zgodności z prawem, wykonalności technicznej, spełniania przez nie wymogów formalnych oraz tryb odwołania od decyzji o niedopuszczeniu projektu do głosowania;

4) zasady przeprowadzania głosowania, ustalania wyników i podawania ich do publicznej wiadomości, biorąc pod uwagę, że zasady przeprowadzania głosowania muszą zapewniać równość i bezpośredniość głosowania.”;

# Ustawowa regulacja budżetu obywatelskiego – główne problemy

- Jak rozstrzygnąć losy projektów, które już po wygranej w głosowaniu okażą się niewykonalne z przyczyn technicznych czy prawnych?
- Jak zapobiec sytuacji, w której na skutek zwiększonej ilości środków przeznaczonych na budżet obywatelski do realizacji zostaną wyłonione projekty, które uzyskały znikome poparcie mieszkańców?
- Ustawa nie rozwiązuje jednego z najpoważniejszych problemów dotyczących udziału mieszkańców w procesie budżetowym, tj. brak gwarancji partycypacji w decydowaniu o całości wydatków gminy

# Zwiększenie jawności prac rady

- Na wszystkich poziomach samorządu wprowadzono obowiązek zapewnienia na stronach internetowych samorządów transmisji obrad rad (sejmików) oraz zamieszczania nagrań z tych obrad;
- Obowiązek udostępniania imiennych wykazów głosowania każdego radnego – dotychczas zdecydowana większość głosowań w radach (sejmikach) była jawna, ale problem stanowiło ustalenie, w jaki sposób głosowali poszczególni radni



Mechanizmy kontroli rady  
nad organami  
wykonawczymi

# Raport o stanie samorządu

- Obowiązek przygotowania i przedstawienia radzie (sejmikowi) przez organ wykonawczy rocznego raportu o stanie jednostki samorządu terytorialnego
- Raport ma obejmować podsumowanie działalności organu wykonawczego w roku poprzednim, w szczególności realizację polityk, programów i strategii, uchwał rady (sejmiku województwa) i budżetu obywatelskiego
- Rada (sejmik województwa) będzie mógł dookreślić szczegółowe wymogi dotyczące raportu
- Raport będzie rozpatrywany na sesji, na której podejmowania jest uchwała w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium – dopuszczalny jest udział mieszkańców w dyskusji

# Raport o stanie samorządu – przykładowe podejście

- Raport może obejmować najważniejsze obszary działania i zadań gminy przedstawione z wykorzystaniem dwóch metod:
  - wskaźnikowej – przedstawienie sytuacji w poszczególnych obszarach za pomocą konkretnych wskaźników w ujęciu co najmniej trzy-, a optymalnie pięcioletnim;
  - opisowej – przedstawienie działań podejmowanych przez władze gminy oraz objaśnienie czynników, które miały wpływ na aktualną wartość poszczególnych wskaźników.

# Raport o stanie samorządu – przykładowe podejście

## **Plan raportu - propozycja**

1. Słowo wstępne od wójta (burmistrza, prezydenta miasta) oraz ewentualnie także przewodniczącego rady gminy

2. Ogólna sytuacja gminy i najważniejsze wyzwania na przyszłość

*W tej części wójt przedstawia zwięźle (opisowo) najważniejsze działania podjęte w ostatnim roku oraz ich efekty, a także główne zamierzenia na kolejne lata. Warto w tej części odwołać się do gminnych strategii i pokazać, jak są realizowane i co z nich wynika dla planów gminy na kolejne lata. Można tu przywołać wybrane wskaźniki, ale wyłącznie pomocniczo – ta część raportu powinna mieć charakter maksymalnie opisowy.*

3. Kondycja finansowa gminy

*W tej części należy przedstawić i omówić najważniejsze wskaźniki lokalnych finansów: informację o dynamice dochodów i wydatków gminy na przestrzeni ostatnich kilku lat, wskaźniki zadłużenia, wielkość wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca. Należy także omówić priorytety wieloletniego planowania finansowego – pokazać, gdzie gmina planuje zwiększać przychody i wydatki, a gdzie zamierza ciąć koszty. W tej części warto również przedstawić wpływ środków unijnych na sytuację finansową – podać informację na temat wielkości środków pozyskiwanych przez gminę i sposobów ich wykorzystywania.*

4. Część główna raportu – stan gminy w najważniejszych obszarach

# Raport o stanie samorządu – przykładowe podejście

- Przykładowe wskaźniki - JAKOŚĆ USŁUG KOMUNALNYCH
  - drogi: liczba kilometrów wyremontowanych dróg gminnych; stan dróg według Systemu Oceny Stanu Nawierzchni (z podziałem na poszczególne kategorie dróg publicznych znajdujących się na obszarze gminy)
  - transport publiczny: liczba pasażerów publicznego transportu zbiorowego zarządzanego przez gminę; ceny biletów w środkach publicznej komunikacji zarządzanych przez gminę; wpływy z biletów komunikacji gminnej; liczba pociągów pasażerskich zatrzymujących się na stacjach w gminie
  - zaopatrzenie w wodę i energię: liczba i procentowy odsetek odbiorców przyłączonych do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej oraz energetycznej
  - gospodarka odpadami: liczba mieszkańców uiszczających opłatę za odbiór odpadów; wysokość tzw. opłaty oraz przychody gminy z tego tytułu; odsetek odpadów poddanych recyklingowi
  - dostęp do internetu: odsetek gospodarstw domowych podłączonych do sieci szerokopasmowego internetu

# Raport o stanie samorządu – przykładowe podejście

- Przykładowe wskaźniki – SPRAWY SPOŁECZNE
  - sprawy mieszkaniowe: liczba oddanych do użytku mieszkań komunalnych (nowych); liczba oddanych do użytku mieszkań komunalnych (wyremontowanych), liczba osób oczekujących na mieszkanie komunalne
  - pomoc społeczna: liczba osób i gospodarstw domowych, które skorzystały ze świadczeń z zakresu pomocy społecznej finansowanych z budżetu gminy wraz z informacją o całkowitych wydatkach gminy na ten cel; liczba osób bezdomnych, za których główne miejsce przebywania uznaje się daną gminę
  - kultura: liczba instytucji kultury prowadzonych przez gminę oraz środki finansowe przekazane poszczególnym instytucjom na działalność; przybliżona liczba osób, które wzięły udział w imprezach i wydarzeniach kulturalnych organizowanych przez gminne instytucje kultury; zasoby biblioteczne gminnych bibliotek (liczba woluminów); wskaźnik wypożyczeń bibliotecznych na jednego mieszkańca

# Raport o stanie samorządu – przykładowe podejście

- Przykładowe wskaźniki – EDUKACJA
  - liczba placówek oświatowych z podziałem na ich typy oraz wyodrębnieniem szkół i innych placówek oświatowych, których prowadzenie przekazano podmiotom prywatnym
  - liczba dzieci w poszczególnych placówkach edukacyjnych
  - wydatki na prowadzenie poszczególnych placówek oświatowych w przeliczeniu na jednego ucznia
  - wyniki matur z podziałem na poszczególne szkoły

# Uprawnienia radnych i klubów

**Przewodniczący rady (sejmiku) będzie mógł wydawać polecenia służbowe pracownikom urzędu gminy (starostwa, urzędu marszałkowskiego) wykonującym zadania organizacyjne, prawne oraz inne zadania związane z funkcjonowaniem rady gminy, komisji i radnych.**

KOMENTARZ: Przy braku wyodrębnionego biura rady (sejmiku) nie jest jasne wobec których pracowników przewodniczący rady (sejmiku) będzie posiadał uprawnienia przełożonego. Kto ma wskazywać tych pracowników? Jak ich wyłaniać spośród całego aparatu urzędniczego danej jednostki samorządu terytorialnego? Czy pracownicy ci powinni być na stałe „oddelegowani” do obsługi rady czy też mają wykonywać związane z tym zadania ad hoc? Jeśli przyjmiemy drugie rozwiązanie, w jaki sposób rozstrzygać ewentualne konflikty wynikające z faktu, że dany pracownik będzie miał faktycznie dwóch przełożonych?



# Uprawnienia radnych i klubów

**Zagwarantowanie radnym uprawnienia „do uzyskiwania informacji i materiałów, wstępu do pomieszczeń, w których znajdują się te informacje i materiały, oraz wglądu w działalność urzędu gminy (powiatu, województwa), a także spółek z udziałem samorządu, spółek handlowych z udziałem samorządowych osób prawnych, samorządowych osób prawnych, oraz zakładów, przedsiębiorstw i innych samorządowych jednostek organizacyjnych”.**

KOMENTARZ: Nie jest jasna relacja nowej regulacji do przepisów o dostępie do informacji publicznej. Nie wyjaśniono, czy prawo radnych do „uzyskiwania informacji i materiałów” jest szersze niż prawo dostępu do informacji publicznej przysługujące wszystkim obywatelom, w tym także radnym. Jeszcze więcej wątpliwości wzbudza prawo „wglądu w działalność” instytucji samorządowych, w tym spółek i zakładów z udziałem samorządu. Czy prawo wglądu w działalność to coś więcej niż prawo dostępu do informacji? Skoro ustawodawca je wyodrębnił, należałoby zakładać, że tak. Trudno jednak zdefiniować, co ono obejmuje.

# Uprawnienia radnych i klubów

- Radnym umożliwiono składanie interpelacji i zapytań pod adresem organu wykonawczego, obwarowanych 14-dniowym terminem udzielenia odpowiedzi.
- Do zawiązania klubu będzie wystarczyło 3 radnych. Każdy klub będzie korzystał z ustawowo gwarantowanego prawa inicjatywy uchwałodawczej na forum rady gminy.
- W sejmikach województw przewidziano, że przewodniczącym komisji rewizyjnej będzie z mocy ustawy radny największego klubu radnych, który złożył oświadczenie o odmowie udzielenia poparcia zarządowi województwa.